

בעזרת השם יתברך

גליון # 3 – חודש כסלו תשכ"ח

אגרון עולמי לגלות את האמת על חיוב ישוב ארץ ישראל
שהיא מצות עשה מן התורה ושקולה כנגד כל מצות התורה

בירורי הלכות מכל ספרי שאלות ותשובות

הגליונות האלו מיוסדים לשבור את כח של אלו שמוציאים דיבתם רעה על ארצינו הקדושה כמו שכתוב בספר חפץ חיים בהקדמה, וז"ל: ועוד הלא ידוע הוא שנגזר עלינו גלות מפבר מעת מעשה המרגלים, כמו שכתוב בתהלים (פרק קי"ו, כ"ו-כ"ז), "וישא דוד להם להפיל אותם וגו' בגוים ולזרותם בארצות", וכמו שפרש רש"י שם והרמב"ן בפרשת שלח, (במדבר י"ד א') וחטא המרגלים הלא היה עון לשון הרע, וכמו דאיתא בערכין (דף ט"ו.) אם כן אנו מכרחין לתקן זה החטא קדם הגאולה. וכדאיתא בתנא דבי אליהו שהלשון הרע עולה עד כנגד כסא הכבוד, ובפרט כשהוא מדבר נגד ארץ ישראל.

על ידי שנלמוד על מצות ישוב ארץ ישראל נזכה שכל בני ישראל יעלו לארצינו הקדושה כמ"ש בעובדיה (פרק א פסוק יז) ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב את מורשיהם. (ובספר ישעיה פרק ס פסוק כא) ועמד כלם צדיקים לעולם וירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה. ונזכה בקרוב ממש לביאת משיח צדקינו בב"א.

עוד לקטנו מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר וספרי ח"ן מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב זצללה"ה

עיה"ק צפת תובב"א

מצות ישיבת ארץ ישראל

על פי שאלות ותשובות באלף שנים האחרונות

שו"ת מהרי"ט חלק א סימן קלא

שאלה ראובן שדך את בת שמעון זה יותר משנתים ימים ונכתב ונחתם שטר שידוכין בכל תוקף בקנין ושבועה חמורה שראובן לא יוכל לקדש שום בת ישראל' זולת את בת שמעון וגם כן נשבע שמעון לתת לו את בתו לאשה והצד החוז' בו זולת היותו עובר על השבועה יתן לצד המקיים מאתים פרחי זהב אכן לא נכתב זמן קצוב לזמן הנישואין ועתה בראותו ראובן היותו מבן חמשה

ועשרי' שנים והארוסה בת עשרים שנה אומר
לשמעון תנה לי את בתך לאשה כי בכל יום
מכריזין אותי ושמעון אומר לו שנת היובל אתננה
לך כי אין זמן נישואין מפורש בשטר השידוכין עוד
טוען שמעון ואומר לראובן כשנתחייבתי בכך
הייתי עשי' והיה בלבי לתת מוהר ומתן לבתי לפי
כבודי וירדתי מנכסי ואין בי כח לעשות רצוני
וראובן אומר לו הנני מתרצה באשר תחפוץ לתת
לבתך המעט הוא אם רב ושמעון אומ' אם אתן לך
נדוניא מועט' תגר' אח"כ את בתי כא' הזונות
וכשמוע שמעון טענ' ראובן הנז' דוח' אותו בטענ'
אחר' ואו' שבשע' השידוכין התנה עם המשדכין
לוי ויאודה שנתמצעו ביניהם שרצונו היה ללכת
לארץ ישראל ושמה יכנס לחופה את בתו עם
ראובן וראובן או' שלא ידע ולא שמע כזאת ולא
נכתב בשט' שביניהם ואו' הנה לוי א' מהמשדכין
בחיים ישאלו את פיו ויאמנו דבריו ושאלו את לוי
ואמר שלא היו דברי' מעול' ומשיב שמעון אני
אשבע שבועה חמורה שכנים הם דברי'.

עתה ילמדנו רבינו המורה לצדקה אם יכופו את
שמעון לתת בתו לראובן ויקיים שבועתו ואם לא

יחפוץ יתן הקנס שנתחייב לתת בשט' השידוכין ואף על פי שלא פורש ביניה' זמן הנשואין עד מתי ישב ראובן יחידי בלא אשה היות שבכשרותו עומד כמו בזמן השידוכין לא נשמע עליו שום פגם חס ושלום וכן יורנו האם שמעון יהיה נאמן בשבועתו כיון שראובן מכחישו ולוי המשדך גם כן מכחישו ולא הוזכרו הדברי' האלה בשטר השידוכין על כל אלה הדברים יורנו הדין בבירור ושכרו כפול מהשמים וזה לשון השטר הנז' בסימן טוב ובשעת ברכה והצלחה נגמרו השידוכין המבורכים מהבחור יקר ונחמד כהר' מנח' אשכנזי יצו' עם הבחורה הנעימה דונא בת היקר כה"ר חיים פירפיניאן יצו' /יצ"ו/ ורבי מנחם הנזכר ונתחייב /נתחייב/ לקדש את דונא ולהכנס עמה לחופה ב"ה כדת משה וישר' ושלא יקדש שום אשה אחרת לא על ידו ולא ע"י אחר לא בעיר הזאת ולא בעיר אחרת כי אם לדונא הנז' וכהר' חיים הנז' נתחייב להביא את בתו דונה הנז' מרצונה הגמור רצויה וחפצה ומפוייסת לקבל קידושין מרבי מנחם הנז' ולהכנס עמו לחופה ב"ה כדת משה וישראל וכמו כן הוד' רבי מנחם הנז' איך הוא חייב להר' חיים הנז' מאתים פרחי

זהב תקלין וטבין מהלוא' חן וחסד שהלוא ממנו
ואם ב"ה יבא הזיווג הנז' לידי גמר ולא יבא שום
עכוב מהר' מנחם הנז' מעתה מחל הר' חיים הנז'
להר' מנחם הנזכר הק"ק הזהובים הנז' ואם חס
ושלום יבא שום עכוב מר' הנחם /מנחם/ הנז'
באופן שחס ושלום לא יבא הזווג לידי גמר בסבתו
החוב הנז' במקומו עומד וחייב רבי מנח' לפרוע
החוב בשלימות וכמו כן הודה הרבי חיים הנזכר
איך הוא חייב חוב גמור לרבי מנחם הנזכר ק"ק
זהובים זהב טהור תקלין וטבין ואם ב"ה יבא
הזווג לידי גמר ולא יבא שום עכוב מצד ר' חיים
הנזכר או מבתו הנזכר מעתה מח' ר' מנחם לרבי
חיים הק"ק פרחי' ואם חס ושלום יבא שו' עכוב
מצד ר' חיים או מבתו הנז' באופן שלא יבא הזיווג
הנז' לידי גמר חס ושלום החוב הנז' במקומו
עומד וחייב ה"ר חיים לפרוע לר' מנחם הנז' כל
החוב בשלמות בלי שום איחור ועכוב הכל
באחריות גמורה מזה על זה ומזה על זה והאמין
כל אחד מהכתות הנז' המסרבת לכת שכנגדה
נאמנות גמור' בפיו' בב' עדים כשרים על כל הנז'
שלא יפסל וכולי ומסודר וכולי דלא כאסמכת'
ודלא כטופסי דשטרי אלא כהוגן וכתיקון חז"ל

ולקיים כל הכתוב לעיל השני כתות הנז' נטלו קנין שלם וכו' וגם נשבעו שבועה חמורה לדעת המב"ה ולדעת הנ"ב וכל אחת מהכתות הנז' לדעת חבירו לקיים כל הכתו' לעיל והיה זה פה מגנצייא, יום ד' ח' לכסלו השס"ח ליצירה והכל שריר ובריר וקים עד כאן.

תשובה אם באנו לחייב את שמעון חמיו מצד שבועתו שנשבע הרי הוא אומר שלא נתן קצבה לנישואין אלא באשר תשיג ידו ועד עתה לא השיגה ידו לתת לבתו לפי כבודו וכבודה ולעולם לא יהיה עובר על שבועתו כיון שלא שמו זמן קצוב ביניהם איברא דאמרי' בסוף פר' מרובה מי שנדר ליקח בית ולישא אשה בארץ ישראל אין מחייבין אותו ליקח מיד אלא עד שימצא ההגונת/ההוגנת/ לו ומעשה באשה אחת שהיה בנה מיצר לה וקפצה ונשבעה שכל מי שיבא עלי איני מחזירתו וכו' עד לא נתכוונה זו אלא להגון לה ומשמ' מינה דכשמצאה הגון מיהת מחייבין אותה וכן הוא שנד' לישא אשה כשמצא הוגנ' לו מחייבין אותו ומיהו אין לפרש שמאותה שעה עובר בלא

**יחל דהא לסוף כמה שנים אם נשא אשה מי קעבר
הרי קיים נדרו שנדר לישא והיא' יתרו בו בשמצא
הוגנת שלא יעבו' בלא יחל והרי אפשר לקיימו
אחר כך והרי זה דומה למצו' לא תעשה שנתק
לעשה שיכול לתקן הלאו אינו עובר כגון לאו דלא
תקח האם על הבנים דכל ימיו בעמוד ושלח קאי
דתנן בשלהי חולין הנוטל אם על הבנים חכמים
אומרים משלח ואינו לוקה ולא תימא לפי שקדמו
לאו לעשה כגון זה אלא אפילו קדם עשה ללאו
כדאמרינן באלו הן הלוקין דהדר ביה ר' יוחנן
מהך סבר' משום דקשיא ליה אונס דכתי' ולא /ולו/
תהיה לאשה והדר כתיב לא יוכל שלחה כל ימיו
ותניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו
לוקה אמאי לאו שקדמו עשה הוא אלמא בכל ענין
שיכול לתקן הלאו אינו עובר עד שנתבטל ואין
ספק עוד בידו לקיים למאן דאמר קיימו ולא קיימו
או כל שלא בטל עשה שבה למאן דאמר בטלו ולא
בטלו.**

**אלא נראה דההיא דמרובה הוי טעמא משום
דנדרים של מצוה הם ליקח בית ולישא אשה**

בארץ ישראל מצוה עליו לקיימם לאלתר כל שמוצא דבר הגון ואם שהה עובר לאלתר בבל יאחר דבפ"ק דר"ה אמר רבא וצדקה מחייב עליה לאלתר דהא קיימי עניים הכא נמי הא קאי בית והא קאי אשה מצוה לקיים דברו מיד להשתקע בארץ ישראל ששיבת ארץ ישראל מצוה ומייתי לה הרמב"ן ז"ל בספר המצות מוירשתם אותה וישבתם בה ובשלהי כתובות אמרינן גבי ההוא דנפלה ליה יבמה במדינ' הים וכו' אחיו נשא גויה ברוך המקום שהרגו. וקנין בית בארץ ישראל נמי מצוה היא משום ישוב ארץ ישראל כאותה שאמרו ומייתי לה בפרק מי שהוציאוהו הולכי' ליריד של גוים ולוקחי' מהם בהמה ועבדים בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם וכו' וכתב רש"י ז"ל שמציל מידם הוא אי נמי משום ישוב ארץ ישראל אע"ג דאיכא איסורא דיריד שהיא שוק הנקבע ליו' אידם ואיסו' דלפני ערכאות שמייקר שם עבודה זרה ואיסו' טומאה דארץ העמים שרינן כלהו איסורי' משום ישוב ארץ ישראל. ובפרק קמא דגיטין התירו שבות דשבת אצלם דאמרי' הקונה שדה

בסוריא כקונה בפרוהי /בפרוורי/ ירושלים למאי
הילכתא אמר רב ששת לומר שכותבים עליו אונו
אפילו בשבת אע"ג דאמירה לגוי שבות משום
ישוב ארץ ישראל לא גזרו בה רבנן ופירש רש"י
ז"ל ישוב ארץ ישראל לגרש גוים ולישב ישראל
בה. ועוד דהכא בנדון דידן מיירי באדם של חוצה
לארץ שמבקש להתיישב בארץ ישראל ונודר
ליקח בית ולישא אשה על דעת להתיישב הילכך
נדרי הקדש הן ומצוה לקיימן אב' בנדרי הרשות
דאין מצוה לקיימן ואדרבא אמרי' הנודר כאילו
בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן לא
שייך ביה בל תאחר תדע דבפ"ק דר"ה דרשינן
מהאי קרא דכי תדור נדר וכולי כמה מילי
דהקדשות וקרבנות מיתורא דקראי אלמא אין
דבר הרשות במשמע הכתוב. ואי מהך טעמא
אתינא עלה הא נמי מצוה היא כדאמרינן בתך
בגרה שחרר עבדך וכו' ואמרו בפרק הנשרפים
איזהו רשע ערום זה המשהה בתו בוגרת ואמרי'
נמי המשיאן סמוך לפרקן עליו הכתו' אומר
ופקדת נוך ולא תחטא וממילא משמע דאם
משהא אותן נקרא חוטא ולענין פרנסת' ונדונייתה
מצוה נמי היא דאמרינן בפרק נערה שנתפתתה

הא נמי דאורייתא היא דכתיב קחו נשים וכו' ואת בנותכם תתנו וכו' עד הא קמשמע לן דנלבשה ונכסה וניתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה אלמא מצוה מדאוריית' חשיבא וכנדרי הקדש הם דמצוה לקיימם מיד כשיש ספק בידו לעשות ומ"מ מצוה שמענו כופין לא שמענו.

ואם נפשך לומר כי היכי דגבי אונס שגרש דמחויב להחזיר אף על פי שאינו עובר מיד מכל מקום לאלתר כייפינן ליה דכל שעתא ושעת' בעמוד והחזר קאי וכדכתב הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות נערה וז"ל לפיכך האונס שעבר וגרש כופין אותו להחזיר ואינו לוקה מתה גרושתו קודם שיחזירנה או נתקדשה לאחר או שהיה כהן שאסור בגרושה הרי זה לוקה שהרי עבר על לא תעשה ולא קיים עשה שבה עד כאן לשונו הכא נמי נימא אף על פי שאינו עובר עד זמן שאין ספק בידו לקיים מכל מקום כשיש לו ספק כופין אותו לאלתר לקיים שבועתו. הא לא דמיא דמה שכ' הרב ז"ל דכופין אותו להחזיר אף על פי שלא הוזכר בגמרא זה יצא לו מתוך שפסק כמאן

דאמר קיימו ולא קיימו הילכך כל שאי אפשר לקיים העשה אף על פי שארעו אונס מיתה הרי זה עובר. וכן גבי שילוח הקן כתב הרב ז"ל בפרק תשיעי מהלכות שחיטה שאם לקחה ומתה קודם שישלחנה לוקה וכן גבי השב' העבוט ובחובל בגד אלמנה כל שלא קיים עשה שבהם שלא החזיר אבד או נשרף הרי זה לוקה כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מלוה הילכך כופין אותו לאלתר שמא יארע לו אונס ונמצא עובר למפרע כמו שמוכי' בסמוך וכ"ת הכא נמי בנשבע לכנוס כל שהיה בידו ספק לכנוס ולא כנס ומת אחד מהם נימא שהוא בלא יחל דברו וכיון שכן כופין אותו לכנוס מיד שמא ימות ונמצא עובר על שבועתו. הא לא דמי להנך דבכל הני לאוי כתיב בהו לא יוכל שלחה לא תקח האם לא תבא אל ביתו לא תחבול בגד אלמנה ומההיא שעתא עבר עליהם אלא שנתקם הכתוב לעשה לומר שהוא תקונו של לאו וכל שלא תקן אף על פי שנאנס בכך נמצא שעבר למפרע בשעה שגרש או בשעה שנטל האם על הבנים דומיא דמדביק פת בתנור בשבת אף על פי שיכול לתקן ולרדותה קודם שיקרמו פניה כל שלא סלקא נמצא עובר למפרע על האפיה

כדמוכח בריש מכילתא בשבת דבעי רב ביבי
הדביק פת בתנור וכו' אבל הכא בשעת שנטבע
/בשעה שנשבע/ אינו עובר שבידו לקיים ואם
נאנס ולא קיים הא כתיב האדם בשבועה פרט
לאנוס ולא מפני שפשע ולא קיים שבועתו יהיה
עובר. תדע שאם אתה אומר שכל מי שנדר או
נשבע לעשות דבר פלוני והיה ספק בידו לקיים
ואחר כך נאנס או מת ולא קיים יהא עובר משום
בל יחל אם כן היה לנו לכופו לקיים מיד להרחיק
אדם מן העבירה ומאי טעמא אמרינן בפרק קמא
דר"ה גבי קרבנות דלא מחייב אלא אחר שלש
רגלים דקאי בבל תאחר נכוף אותו מיד שמא
תטרף לו שעה ולא יקיים דומיא דאמרינן בפרק ב'
דנדרי' קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אל
ישן היום שמא ישן למחר משום דבתנאיה לא
מזדהר אינש ועוד ניחוש למיתה כאותה שאמרו
בפרק כל הגט הרי זה גיטך שעה אחת קודם
מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד ואסיק רבא
דשמא ימות תנאי היא והיינו רבי יהודה ורבי יוסי
ור' שמעון דחיישי שמא יבקע הנוד ונמצא שותה
טבלים למפרע ובריש נדרים מייתי רבה אמילתא
דבל תאחר בנזירות אמר לא אפטר מן העולם עד

שאהא נזיר דמן ההיא שעתא הוה ליה נזיר
דחיישינן שמא ימות אבל אמר אהא נזיר קודם
שיעברו שתי שנים אין כופין אותו לאלתר אלא
שלשים יום קודם שתי שנים. מצאתי בהריב"ש
סימן קצ"ג שנראה דסבירא ליה הפך מזה.

ואם באנו לחייב את זה מחמ' החוב שהחזיק על
עצמו מאתים זהובים שמאחר שזקפם עליו
במלוה ניתנה להתבע בכל זמן דסתם הלואה
שלשים יום ולא יהא אפשר לשמעון ליפטר אלא
שיכניס את בתו לחופה או יפרע ולא תימא הואיל
והחוב תלוי בנישואין לנישואין אין זמן קצוב אף
הוא אינו יכול לנוגשו על החוב דבנישואין תלה
שכל שהכני' את בתו לחופה אפילו מכאן ועד
עשרה שנים אין כאן חוב שהרי להוציא הדבר
מידי אסמכתא הוצרכו לתקן בכך שיהיו המעות
חוב וזקפום במלוה מעתה ולא שיהיו תלויים
בדבר שאם כן סמכה דעתיה שיקיים התנאי ולא
יתחייב כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק י"א
מהלכות מכירה כשהיו חכמי ספרד רוצים להקנות
באסמכתא כך היו עושים קונים מזה וכו' ונראה

שדעת' ז"ל משום דמה שאמרו כל דאי אסמכתא היינו משום דמהשתא לא גמר לקנות אלא כשלא יתקיים תנאו ובההיא שעתא לאו לביה עליה שלא היה סבור לבא לידי כך ואפילו בקנין יש בו דין אסמכתא כדכת' הרב המגיד ז"ל והקשה הרב מה"ר יוסף קארו ז"ל שהרי כתב הרמב"ם ז"ל באותו פ' לעיל דקנין מעכשיו אין בו אסמכתא אם כן למה הוצרכו לכל זה להתחייב ולמחול ועוד הקשה דאי קנין סודר אינו קונה עד לאחר זמן הוה ליה כאומר משוך פרה זו וכו' דאמרינן כלתה משיכתו ולי נראה מה שכתב הרב המגיד ז"ל כאן שאפילו בקנין יש בו דין אסמכתא ומה שכתב לעיל בדעת הרב ז"ל דקנין הוי בלא מעכשיו לא יתחייב מדבריו שיאמר דסת' קנין לאו מעכשיו הוי דודאי כל קנין שאדם מתנ' אפי' לאחר זמן כמי שפירש מעכשיו הוא כדמוכח בהשותפין דנדרים דמההיא שעתא הדרא סודרא למריה כמ"ש הרב שם לעיל. ועוד ראי' דבסוף פרק יש נוחלים אמתניתין דכותב נכסיו לבנו לאח' מותו מבעיא לן בהקנאה מהו ואסיקנא בין אקניה וקנינן מיניה בין קנינן מיניה ואקניה לא צריך שיכתו' מהיום ומשמ' דגם לא צריך זמן וכמו שכתב מהרי"ף והרא"ש

וכן הובא בטור סימן רנ"ח אלא דלענין אסמכתא שתלוי בקיומו של תנאי אע"ג דהשתא מקנה או משעבד לו אם יהיה כך מכל מקום הקנין מתלה תלי ולא גמר ומקנה. ומיהו הא דאיתמר בגמרא דכי אמר ליה מעכשיו לא הוי אסמכתא היינו בשהקנה לו קרקע או מטלטלי ואמ' לו קנה זה מעכשיו דמההיא שעתא אית ליה ללוקח הנאה מיניה דלכי מקיים תנאיה הרי הוא שלו למפרע דלוקח אוכל פירות ואם הקנה ע"י מטלטלים קנויים וזהו טעמו של הרב ז"ל שכתב למעלה בדין זה שאילו לא גמר להקנות לו לא הקנהו מעכשיו עד כאן לשונו שהואיל ונתן לו בעין יפה שאילו רצה היה יכול להקנות מהיום ולאחר שיתקיים התנאי שהיו הבעלי' אוכלים פירות דאמרי' גופא מהיום פירא לאחר זמן והוא לא רצה אלא לזכותו מעכשיו ודאי גמר ויהיב אבל הכא דלא יהיב ליה מידי אלא דמשתעבד ליה כחוב אפי' אמר ליה מעכשיו כיון שאינו זוכה בו אלא בשעת קיומו של תנאי או ביטולו אין כאן יפוי כח במה שהקנהו מעכשיו שהרי אי אפשר לקנין שיקנה אם לא מעכשיו דאילו לאחר זמן הוה ליה כמשוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר שלשים יום

דאמרינן כלתה משיכתו ומה הוכחה יש שנאמר שגמר להקנותו. לכך היו עושים שמתחייב לגמרי מעתה ואחר כך מוחל אם יקיים תנאו. ולפי דרכנו למדנו שאי אפשר לסלק דין אסמכתא אלא אם כן יתחייב לגמרי לא שהחיוב תלוי בתנאי כלל אלא המחילה תלויה בתנאי ומכיון שהחיוב ברור יתבענו בבית דין שיפרענו כדין כל סתם מלוה ויפרע או יקיים תנאו. אלא שאף בזו אין כח ב"ד יפה להוציא משמעון מאחר שכתוב בשטר שאם יבא הזיווג לידי גמר ולא יבא שום עכוב משמעון או מביתו /מבתו/ מעתה מחל ראובן הק"ק ולבסוף כשיבא הזיווג לידי גמר הרי החוב מחול למפרע נמצא ששטר זה מעתה נמחל שעבודו ומקיים תנאיו ואזיל וכאותה שאמרו בפ' האומר ע"מ שאתן לך מאתים זוז הרי זו מקודשת ויתן וקי"ל כרב הונא דאמר והוא יתן דמהשת' חיילי קידושין ואיהו מקיים תנאיה ואזיל וכן לענין גיטין שנינו בפרק מי שאחזו ע"מ שתתן לי ק"ק זוז ה"ז מגורשת ותתן כלומר מהשתא מגרשא אפילו אבד הגט או נשרף ותנאה הוא מקיימה תנאה ואזלא דכל האומר על מנת כאו' מעכשיו דמי וכן האומר על מנת שירצה אבא למאן דאמר על מנת שיאמר

אין קאמר אף על פי שאמר בתחילה אינו רוצה כל שחזר ואמר אין אפי' למאה שנה קיים תנאו והאומר על מנת שלא ימחה כל שמחה בסוף ביטל תנאו ואין לדבר קצבה. והכא נמי מחילה חלה מעתה כמו שמפורש בשטר וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל שם שכתב שאחר שחייב עצמו קונין מבעל חובו שכל זמן שיהיה כך או יעשה כך הרי החוב מחול לו מעכשיו ומשמע שהצריכו לו' כן כדי שלא תהא אסמכתא במחילה ומנא תימרא דאף במחילה וסלוק דלאו הקנאה גמורה היא שייכא אסמכתא מדאמרינן בפרק המקבל האי שתלא דאמר' אי מפסידנ' מסתלקנא בלא שבחא אסמכתא היא וכיון שמוחל לו החוב מעכשיו ליכא אסמכתא.

ונראה דודאי אם היה חיוב זה בפני עצמו שלא בשעת השידוכין או שהיה מתחייב שיכנוס את פלונית היה מקום לומר דאפי' מכאן ועד סוף העולם קאמר דמקיים תנאיה ואזיל אבל אלו ששדכו ביניהם ולקיים הדברים נתחייבו זה לזה בחיוב ממון ובחיוב שבועה יש לנו לומר שחייובין

אלו תלויים בשידוכין והולכים בהם אחר כוונת המשדכין שנתחתנו זה לזה שעליהם נעשו חייובים אלו כדי שיתקיימו בכל פרטיהם ושידוכין אלו אף על פי שלא הוזכר בהם זמן סתמן כפירושן שהזמן הוא משיתבעו זה לזה עד שיכינו צורכיה' בקצבה שנתנו חז"ל כאותה ששנינו בפרק אף על פי נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה כשם שנותני' לאשה כך נותנים לאיש לפרנס את עצמו ואמרי' התם בוגרת הרי הוא כתבועה ונותנין לה י"ב חדש משעת הבגר ואמרינן תו בוגרת שעברו עליה י"ב חדש ושוב נתקדשה נותנים לה משעת תביעה שלשים יום ואע"ג דהתם בארוסה שנינו דאגידא ביה בקידושין אף זו אגיד' ביה בשבועה ובקנס גדול וכיון דסתם ארוסה אף על פי שלא נתנו זמן לנישואין הכי דיינינן לה משום דמסתמא אורח ארעא בהכי כדמייתי לה מקרא דתשב הנערה אתנו ימים או עשור ובתר הכי כייפינן לדידי' לזונה וכייפינן לדיד' שתנשא אף בששדך סתם ונשבעו זה לזה ושמעו עליהם קנסות כייפינן להו בהגעת זמן דהא כל זמן דאגיד בה לא יהיבי ליה אחריתי וכן לדידה וכיון שכן מסתברא דכי

נשבע לקיים היינו לקיים בזמנו והוה ליה כאילו
היה ביניהם זמן מפורש ונשבע סתם וכן נתחייב
סתם דמסתמא אמרינן שעל זמן שביניהם נשבע
ונתחייב וכאותה שאמרו הפודה מעשר שני ולא
קרא שם ר' יוסי אומר דיו היה מדבר עם האשה
על עסקי גיט' וקדושין ונתן לה גיטה וקידושי' רבי
יוסי אומר דיו ומפרש לה בריש קידושין שעסוקין
באותו ענין ופסקינן התם הלכתא כרבי יוסי ובריש
בתר' נמי אמרינן השותפים שרצו לעשות מחיצה
בחצר בונין את הכותל באמצ' מקום שנהגו לבנות
גויל וכו' ואיכא מאן דאמר מאי מחיצה גודא
ואוקימנ' דקדים חד ורצייה לחבריה מהו דתימא
כי אתרצאי לך באוירא פירש רש"י במחיצה דקה
וכו' ומוקמינן מתניתין בשאין בה דין חלוקה שאין
כופין זה את זה לחלוק אלא שהא' נתרצ' לחלוק
ואינו יכול לטעון כשנתרצתי לא היה דעתי לבנות
כותל גויל או גזית למעט אויר חצרי ולהרבו'
ההוצא' ואפי' הכי מחייבינן ליה לבנות כמנהג
שנהגו לבנות גויל וגזית וכו' למדנו שהדברים
הנעשים סתם נלמדים מעניינן ואף על פי שלא
פירש כמו שפיר' דמי וכן דברים שמשמען לעולם
אנו למדים להם זמן מעניינן דפרק מי שאחזו

אהא דהרי זה גיט' על מנת שתניקי את בני תנן
כמה היא מניק' שתי שנים ורבי יהודה אומ' שמנה
עשר חדש ולרבא כי אמר על מנת שתניקי סתמו
שתי שני' והיינו משום דאמדינן לדעתיה דאזמן
הנק' קאמ' ולא אמרינן תהא מניק' והולכ' כל זמן
שתרצ' דומיא דעל מנת שתשמשי את אבא
דמשמ' לעולם אף יניקה הואיל ולא נתן קצבה כל
זמן שהוא ירצה קאמר דהא אמרינן בפרק אף על
פי יונק תינוק והולך עד כ"ד חד' דברי ר' אליעז'
רבי יהושיע אומר אפי' ארבע וחמש שנים ומפרש
בגמרא ארבעה לברי וחמש לכחוש ואמר רב יוסף
הלכה כרבי יהושע והא דאמרינן פיר' לאחר כ"ד
חד' הרי זה כיונק שרץ כלומ' פירש וחזר הא
אמרינן בירושלמי במה דברי' אמורי' כשפירש
מתוך בוריו אבל פירש מתוך חוליו מחזירין אותו
אלמ' אפש' לתינוק שינק יותר מכ"ד חדש אלא
אף על פי שלא פיר' אנו אומדין דעתו שכוונתו על
זמן הרגי' בהנקה ולרב אשי דמפר' התם דאפילו
הניקתו יום א' הרי זה גט מפרשי' מתניתין אליבי'
דה"ק יום א' משתי שני' לאפוקי לאח' שתי שנים
דלא ומי לא עסקינן שעדיין היה יונק והול' או
שהכחיש והיה צריך להניק יותר ואפילו הכי כי

מניקתו לאחר עשרים וארבע חדש לא מקיימא
תנאה בהכי דמסתמא על זמן יניקה דעלמא היה
תנאם אף על פי שלא נתן לה קצבה כיוצא בדבר
אמרו לענין נדרים בס"פ קונם היה מסרב בו
חבירו שיאכל אצלו אמר קונם ביתך שאיני נכנס
טפת צונן שאיני טועם לך מותר ליכנס לביתו
ולשתות צונן לא נתכוון זה אלא לשום אכילה
ושתיה ותנה עלה בתוספתא היה מסרב בו חבירו
שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאיני
נכנס וכו' תוך המשתה אסור לאחר המשתה
מותר והביאה הר"ן ז"ל שם והרמב"ם ז"ל בפ"ט
דנדרים. הא למדת שאף על פי שלא נתן קצבה
לנדרו אנו למדין מן הדבר שנדר בשבילו והכי הוא
כמי שפירש אף זה אף על פי שבלשון שבועתו לא
פירש ולא נתן זמן וכן בלשון חייבו שנתחייב
במאתים זהובים הואיל והדבר שנשבע ונתחייב
עליו שהוא הנישואין יש לו זמן ואפילו בסתמו
אמרו נותני' לבתול' י"ב חדש דמסתמא אדעתא
דהכי מתחתני גם השבועה והחייובים על דעת כן
היו וכמי שפירשו להביא לידי גמר בזמנו ומה גם
כי השבועה הגדול' לאלהים היתה לקיים כל
הכתוב והאי לקיים כדין ובזמן משמע דאם לא

כן הרי לא קיים וכן בחיוב כתו' שהודה אבי הכלה שחייב לחתן חוב גמור מאתים זהובים ואם בע"ה יבא הזיווג לידי גמר ולא יבא שם עכוב מצד אבי הכלה או מהכלה הנז' מעתה מחל החתן ואם חס ושלום יבא שום עיכוב מאבי הכלה וכו' באופן שלא יבא הדבר לידי גמר החוב במקומו עומד ותחיל' הלשון מוכיח שהמחיל' תלויה בשני דברים אחד שיבא הזיווג לידי גמר ועוד שלא יבא עיכוב ממנו או מבתו שכל שסרב ועכב שלא כדין חל עליו חובת הק"ק זהובים וסוף הלשון מתפרש על דרך זה שאם חס ושלום יבא שום עיכוב מאבי הכלה או מהכלה שעל ידי כך לא יבא הדבר לידי גמר שגם החתן יפנה עליהם עורף ולא פנים הואיל ותחילת הסירוב היתה מאתם והתר' בהם ומאנו לשמוע נתחייבו בחוב דקרית חברך ולא ענך שקול גודא ושדי בתריה ויש לי בזה משא ומתן באותה שמועה דפרק השואל בשמעת' דאם בעליו עמו בפלוגתא דאביי ורבא דתליא בפלוגתא דרבי יונתן ורבי יאשיה דמשמע שניהם כא' ומשמע כל אחד בפני עצמו כדאית' בכמ' דוכתי ומה שיש לחלק בעניינים כפי מה שמוכיח ממקומות רבות אין כאן מקום להאריך בזה

שאפילו היה הלשון מסופ' כיון שהחיוב היא ברור
והספ' הוא במחילה יד בעל המחילה על
התחתונה שהוא נקרא אז בעל השטר שבא
להפטר מהחוב שנתחייב ונגמר כבר בטענת
המחילה ומספק אתה בא להפקיע השטר אל
תפקיענו מספק והעמד שטר החיוב על חזקתו עד
שיברר שאחר כך נמחל ועוד שתחיל' הלשון
מוכיח כן להדיא וסיפא בתר רישא גריר כדאמרינן
בעלמא בכל דוכתא רישא דוקא סיפא הכי קאמר
נעשה וכו' וכל שכן היכא דמתפרש כפשוטו ואין
צריך לתירוץ נעשה. כל שכן שכבר הוכחתי
שאפילו לא היה כתוב אלא אם לא יבא הדבר לידי
גמר החו' במקומו עומד הכוונה היא שיבא לידי
גמר בזמנו קאמר הילכך כל שתבעוה להנשא
בדין וסרב בין היא בין אביה הרי שבא העכוב
מהם שמצד עכבתו מתפרד' החבילה ורשאי
החתן ליקח לו אחרת נמצא שעכב וגרמה עכבתו
שלא יבא הזיווג לידי גמר דמי שומע לזה שיהא
יושב ותוה' בלא אשה עד שיעל' בדעתו של זה
להכניס את בתו לחופה.

ועוד נראה הואיל והחתן גדול כבן עשרים וחמשה שנים אינו רשאי ליבטל כלל שהרי אמרו עד עשרים שנה הקב"ה יושב ומצפ' לאדם שישא אשה מעשרים ומעלה אמר הקב"ה תפחנה עצמותיו והא דאמרי' בפרק קמא דקידושין אדידך על צוארי דבריך משתסר ועד עשרי' ותרת' ואמרי' לה מתמניסר ועד עשרים וארבע ופירש רש"י בחד לישנא דקאי אלהשיאו אשה ולעניות דעתי קשה טובא חדא דמשתסר משמע דהויא אתחלתא דמצוה או מתמניסר ועד כ"ד חיובא וזה אינו דבפ' הנשרפין תניא והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אלמא מצוותן מבר שלש עשרה שנים לזכר ובת י"ב לנקבה ותו עד כ"ד מי מצי משהי ליה והא אמרינן התם דמבן עשרים כל ימיו בהרהורי עבירה ואמר הקדוש ברוך הוא תפחנ' עצמותיו אלא לשון שני עיקר דאתוכחת קאי כדכתב רש"י שם ובטור אבן העזר בתחילתו כתב משם הרא"ש ז"ל רווק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא בית דין כופין אותו לישא לקיים מצות פריה ורבי' והם דברי הרא"ש ז"ל בהלכותיו בפרק הבא על יבמתו וכתב שם

דמדברי הרי"ף מוכח דשהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה דכייפינן ליה בשוטים לגרשה ולישא אחרת וכן בדין במצות אשה כופין אותו עד שתצא נפשו וכיון שכן הואיל והחתן מחויב לישא וב"ד כופין אותו על כך ואם הלה מונע מלתת בתו כייפי' ליה ונסיב אחריתי ואז לא יוכל אבי הכלה לקיים תנאו ולקיים שבועתו ונמצא שעבר על השבועה ונתחייב בחוב של המאתים זהובים ששוב אינו יכול לקיים תנאו והוה ליה כבטלו לעשה שעבר על הלאו כמו שאמ' בשילוח הקן ששבר כנפים או שחטה דלקי וכן בנכנ' לביתו למשכנו ושרף את העבוט וכן מי שלקט את הפיא' מן הקמ' ולא נתן מן העומר' ולא מן הגרן ושרפ' שחיי' וכי תימ' דלא דמי להנך שמבטל הלאו בקו' עש' אבל הכא מה שאינו מוסר את בתו לנישואין שב ואל תעשה הוא ועוד שאין הביטול נגמר על ידו אלא על ידי מעשה חבירו הוא שעושה מעשה להנשא הא לא אריא שכל שהיה בידו לתקן ולא תיקן קורא אני עליו שבא עיכוב ממנו תדע דבפרק המדיר אמתניתין דמדיר את אשתו שלא תטעום באחד מכל המינין מפרש בגמרא כגון שנדרה היא וקיים לה הוא וקיימא לן כמאן דאמר

הוא נתן אצבע בין שיניה פירש רש"י שקיים נתן אצבע בין שיניה והשיכה לפיכך יתן כתובה עד כאן. ולא דוקא קיים אלא אפילו שתק לה ביום שמעו מדמייתי התם נמי האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה. אלמא כל שגרם להיזק שיבא בשב ואל תעשה מיקרי עכוב והוא הנותן אצבע בין שיני חבירו שישכנו. ובפרק נערה שנתפתתה אהא דתניא המדיר את אשתו ונשבית רבי אליעזר או' פודה ונותן לה כתובתה ואף על פי שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו כל דאיסור שביה לא גרם לה ליאסר אלא איסור נדר בעי לאוקומי בנדרה היא וקיים לה הוא וסבר רבי אליעזר הוא נתן אצבע בין שיניה שלא הפר לה לפיכך פודה ונותן כתובתה לפי שגרם לה שלא יתקיים בו ואותבינך לי לאנתו. ואם תאמר הא אמרינן בפרק אלו הן הלוקין גבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ולמאן דאמר בטלו ולא בטלו היכי משכחת לה אי דשויתי' שליח לקבל קדושיה איהי קמבטלה ליה ומאי קושיא סוף סוף גמר ביטול של עשה על ידי הבעל הוא שאלמלא לא היה מקדשה היה יכול לקיים מצות חזרה והוא סוף הגרמא כמו בנדרה היא וקיים לה

הוא הא לא דמי דבנדרה היא בשעה שנדרה שוב
אין בידה לתקן אלא הבעל שיפר וכששותק נותן
אצבע בין שיניה שישכנו שלא בטובתה אבל הכא
אף על פי שנתנה רשות לקדש את עצמה יכולה
היתה לחזור בה עד שעת הקידושין וכל שאינה
חוזרת שליחות דידה קעביד וידו כידה והרי היא
כאלו מתקדשת על ידי אחר והכא בנדון שלפנינו
כיון שהוא מחויב לישא וכופין אותו והיא ממאנת
לינשא לו הרי היא נותנת אצבע בין שיניו שישכנו
והרי העכבה ממנה ומאביה ועוברים על שבועתם
ומתחייבים בממון.

ועל מה שבא בשאלה שאבי הכלה אומר שתנאי
היה ביניהם שיעלה לארץ ישראל אמרי נואש הם
שכל שבא לחדש תנאי מה שלא הוזכר בשטר אין
שומעין לו ועד כאן לא נחלקו גבי תנאי היו דברינו
אף בשכתב ידן יוצא ממקום אחר אלא בעדים או
אפילו עד אחד מהם מטעמא דאמרינן התם בפרק
שני דכתובות הני למעקר סהדותיהו קאתו אבל
בעל הדבר כל שהשטר מקויים לאו כל כמיניה
למעקר סהדותיהו דסהדי וכי תימא בלא תנאי

כופין זה את זה לעלות כדתנן בשלהי דכתובות הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין אחד אנשים ואחד נשים ה"מ אחר נישואין אבל קודם נישואין לא כל הימנה שהוא רוצה לישא במקום שאביו ואחיו שרויים שישמחו בו וישמח בהם ותו דרבינו מאיר הוכיח מן הירושלמי דאחר חרבן אין האשה כופה את האיש וכן הובא במרדכי שם ותו איכא מ"ד דבזמן הזה אפי' הבעל אינו כופה את האשה הואיל ואין אנו יכולים לקיים מצוות התלויות בארץ ותו דהיכא דאיכא ספק סכנת דרכים אין כופין כמו שכתבו האחרונים ז"ל ואין בזה מיחוש.

גם מה שטוען שבתו אינה מתרצת להכנס לחופה עמו ומה בידו לעשות אפילו בטענה זו לא יגהה ממנו מזור לבלתי תת המאתים זהובים שחייב עצמו שהרי זה לא מחל אלא כשתרצה בתו להנשא לו ומאחר שאינה מתרצית החוב במקומו ומיהו לענין השבועה שנשבע לקיים כל הכתוב בשטר באנו לאותה שאמרו בפרק כל הגט דהוא דאמר אי לא מפייסינא לה עד תלתין יומין

להוי גיטא אזל לפייס' ולא אפייסה אמר רב יוסף
מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא אפייסה. איכא
דאמרי אמר רבי יוסף מידי תרקב' דדינרי בעי
למיתב לה הרי פייסה ולא אפייסה פרש"י הרי
פייסה במה שבידו לעשות וללשנא קמא כיון דלא
יהיב לה תרקבא דדנרי הוי גיטא משום דאין אונס
בגיטין. אבל לענין שבועה יש לנו לומר שכל
שפייס במה שבידו לפייס ובמה שאומדין אותו
שהיה ראוי לפייס ולא נתפייסה אינו עובר על
שבועתו דודאי לא עלתה על דעת שיתן לה
תרקבא דדינרי אלא שיכול להקנות /להתנות/ בה
שאם לא תתרצה לזה שהוא הגון לה לא יתן לה
משלו כלום ואם תנשא לו יוסיף לה כפי יכולתו
ואם עכ"ז לא נתפייסה פטור מן השבועה אבל
חייב ליתן הק"ק זהובים הואיל ויש עכוב בנישואין
מצד בתו שלא מחל לו אלא אם תנשא לו ושם
בפרק כל הגט הקשו התוספות אהא דקאמר מי
יהיב לה תרקבא דדינרי וכו' ואם תאמר וכי יהיב
לה תרקבא דדינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא
אפייסה ואומר ר"י דאי לא מפייסנא לה משמע
אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול ואי יהיב לה
הרי טרח לפייסה ולא נתפייסה. משמע מדבריהם

שאם היה אומר אם לא מתפייסה אפי' יהיב לה
תקבא דדינרי לא מקיים תנאה דהא לא
אתפייסה ה"נ שכתוב במחילת הק"ק זהובים
שאם לא יבא שום עכוב מאבי הכלה או מהכלה
מחל החוב וכל שבא העכוב הרי החוב במקומו
שלא כתב שאם יפייסנ' יפטר מהחוב שנוכל
להסתפק אם קיים תנאו במה שפייסה בדבר
שראו לו לפייסה.

פסקן של דברים ראובן זה מחויב להזמין את
בתו לנישואין בתוך שלשים יום משיתבענה הבעל
לנישואין ואם לא תתרצה בתו מחויב בכח
שבועתו לרצותה בכל מה שבידו לרצותה ודברים
אלו מסורים ללב ונאמר בהם ויראת מאלהיך ואם
עכ"פ לא תתרצה אנוס הוא בשבועתו אבל מכל
מקום חייב לפרוע המאתים זהובים שהחזיק על
עצמו כחוב גמור ואין בהם אסמכתא ומשעבר זמן
שלשים יום ע"פ עדים יש רשות לראובן לקדש לו
אשה אחרת ומשעה שנתפרדה חבילה נעשו עליו
המאתי' זהובי' כמלוה ורשו ויכול להוציאם ממנו
בכל עת ובכ"ז בדינ' ובדיינ' והמקו' ברחמיו

ישפות להם שלום הנלע"ד כתבתי הצעי' יוסף
בכמהר"ר משה מטראני זלה"ה.

111דיינים ראיתי עולים מן הארץ ארץ ישראל
אשר עיני ה' אלקינו בה ויש מן אלו הדיינים נראה
מדבריהם שאין מצוה בזמן הזה לעלות לארץ
ישראל אפי' לצורך מצוה אחרת ואינו כך כי מה
שכתב רבינו חיים ז"ל כי בזמן הזה אין כופין איש
לאשתו או אשה לאיש אינו אלא משום סכנת
דרכים להוליך עם אשתו ועם בני ביתו אבל איש
אחד שהולך לסחורה או לדרך מצוה אין סכנה
מצוייה גם עם בני ביתו באלו הזמנים שנתגדלו
שני מלכיות אדום וישמעאל שהם שולטים ברוב
ישוב ורוב הזמנים יש שלום ביניהם אין הסכנה
מצוייה כל כך ויש זמנים בכל השנים שיכולי' לבא
מארץ מרחקים ומצויים בני אדם לבא לארץ
ישראל מארץ אדום מאטלייא מאשכנז
מפראנסייא למלכות תוגרמה ומתוגרמה להן אפי'
לסחור' שהוא דבר רשות לגבי מצות עליה לארץ
ישראל וגם כי לפעמים יש שוללים בדרכים ושבאי
על הרוב הם בטוחים

ונבא לנינון דידן שהר' ברוך יש לו יבמה זקוק' לו זה ה' או ו' שני' שמת אחיו בטריפו' והיבמ' שבא' פה לארץ ישראל עם בעלה קשה בעיני' לחזור לשם והית' ממתנ' שיבא גם הוא עם כל בני ביתו פה כי כן אומרים שנדר ושהיה התנאי ביניהם כשב' פה בעלה שהוא יבא אחריה וכשראו שלא בא הלך עם היבמה דון שלמה דילא קושטא שם לדבר אליו שיקיים הבטחתו ונדרו לבא וגם אגב אורחיה יכנוס או יחלוץ ולא יצטרך שתטרח היא ללכת אחריו והוא מיאן ואינו רוצה לבוא ומכחיש דבר הנדר ובהיותם בתגר זה כמה ימים עשו שטר בירורין ונשבעו בבטול כל מודע' על דעת ה"ר יוסף די לאטש לקיים מה שיגזרו הנבררין על טפנותיה' /טענותיהם/ מבלי שום עכוב וללכת לטריפול תוך הזמן שיגזרו הם וכמו שכתוב בתורף השבועה שילך אם לא ימנעוהו אונס גלוי לנבררים ולמכריע למקום שתהיה היא ליבם או לחלוץ כפי מה שיגלה הוא דעתו אז ועל זה גזרו הנבררים אז בחדש אדר השל"ג שילך תוך הזמן שקצבו לחלוץ או ליבם וכשקרב הזמן ניחם ה"ר ברוך ונתחרט חרטה גמורה על שבועתו וכתב כי היה רואה פני המלחמה וסערות וגם היה ירא פן ילכו נכסיו לאבדון אם ילך אז והאחרון הכביד משום עגונא דאתתא היא אשתו הצועקת מרה על הליכתו ופרידתו ממנה ועזוב אותה עם בנים קטנים פן יקראם אסון כי היא אינה מתרצה כלל לבא אחריו וגם לשום שלום בין איש לאשתו אשר ה' חפץ בזה כמו שנראה מענין הסוטה ושגיזמה עליו להרחיק נדוד ממנו ולעזוב ילדיו גמולי חלב והפליג ה"ר ברוך בענין זה שלא יוכל להמלט לשאול היתר לשבועה אי

משום עגון אי משום חיוב שאר ועונה ומשום קטטה שבינו לבינה ופקוח נפש הילדי' ואם יש עגון ליבמה יש עיגון לאשתו ושתב' יבימתו אליו כדין התורה ושגם כי נשבע לדעת ה"ר יוסף והוא אינו רוצה שיתירו לו לא היה ממה שעשה טובה עמה גם לא הוזכר על דעת המקום ועל דעת הרבים כי גם בזה יש התרה משום מצוה ושיוכל לעשות התרה בשלשה הדיוטות ואח"כ יודיע להר"י די לאטש כל זה ויותר מזה כתב ה"ר ברוך לשאול על שבועתו. ועל כל אלו הטענו' האחרון הכביד ענין עגון אשתו שכתב על זה הרב רבי אליעזר הרופא מקרימונא שהדין עמו ואינו חייב לקיים דברי המבוררים ואפילו היה רוצה אינו רשאי בלתי רשות אשתו כאשר נתחייב בשטר הכתובה שנשבעים על כל תנאי הכתובה ואפי' שלא נשבע נתחייב בכתובה כהלכת גוברין יהודאין וכו' הרי שבועתך שנשבעת ללכת בלתי רשותה היא שבועת שוא כנשבע שלא לפרוע חובו וכתב שגדולה מזו כתב הר"ן בתשובה בא' שנשבע על דעת רבים ועל דעת הב"ה לשמעון ולוי ללכת לג"פרי /לגיפרי/ ולקבוע דירה בארץ ישראל או בסביבותי' ועתה רואה שאשתו מסרב' והשיב מיראי הוראה אני וכל שכן בהיתר שבועה חמורה כזו שראוי לכל בעל נפש לברוח מזה כבורח מן הנחש אבל מה אעשה וכו' שיש כאן חומר עיגון האשה וקרוב אני לומר ששבועה זו אינה צריכה היתר חכם דהוה ליה נשבע לעבור על המצוה שאין האיש רשאי להניח את אשתו ולילך לו וגם לא להוציאה ממקומ' וכי תימא הכל מעלין לארץ ישראל שאני הכא שעל מנת כן נשבע שיוכל לדור בדמשק או

באלכסדנדיי' וכיון שאיכו /שאינו/ רשאי לצאת משם אלא על מנת לעלות לארץ ישראל לא חלה שבועה וכי תימא יגרשנה יש חרם שלא לגרש וכיון שכן יכולים אני לסמוך בהתר שבועה זו על דברי המתירי' ולא נחוש לחומר מיעוט האוסרים שזה דבר מצוה שלא להפריד בין איש לאשתו ועוד שאיפשר שאין שבועה זו על דעת רבים שרבינו האי ז"ל כתב שבעינן על דעת רבים וברבים וכן רש"י ז"ל ורבים הם שלשה וזה לא נשבע אלא בפני שנים ועוד שדברי רש"י מוכיחים פ' בתרא דמכות דאין נדר על דעת רבים כלום אלא כשנדר לקיים מצוה אבל לדבר הרשות לא ואעפ"י שיש מי שחלק עליו מודים הם שאין דעת רבים חל על דבר איסור ואעפ"י שנשבע ע"ד המקום אין דעתו של מקום מצורף בדבר שיש בו נדנוד עבירה ולפיכך דעת' להתי' שבועה זו ואם קבל טובה משמעון ולוי בשביל שבועה זו צריך שיעשה יכלתו בכל מאמצי כחו שיתרצו הם בהית' השבוע' ע"כ לשון הר"ן ז"ל וכתב הרב הפוסק הרי לך שכל מה שנסתפק הר"ן לא היה רק להיו' אותה שבועה על דעת רבים אבל אם לא היתה ע"ד רבים לא היה מספק כלל ואפי' עם היותה ע"ד רבים כתב שקרוב הדבר שאין צריך התרה כל שכן וק"ו שזו שבועתך אין צריך התרה עד כאן. ואני אומר כי אין ראייה לנ"ד מתשובת הר"ן ז"ל כי בנ"ד נשבע לעשות מצוה לחלוץ או ליבם שאעפ"י שהיא חייבת ללכת אחריו כדכתי' זקני עירו עתה שנשבע הוא ללכת אחריה כבר נעקר' חיוב שלה לו שחייב ללכת ליבם או לחלוץ ובתשובת הר"ן ז"ל לא נשבע ללכת לארץ ישראל דוקא אלא גם לסביבותיה דליכא מצוה.

עוד הכא בנ"ד מלבד מה שנשבע על דעת ה"ר יוסף לאטש היתה השבועה גם כן לדעת חמיו שנתעצם עמו והיה תובעו כי מקודם נדר לבא עמו שיבא ליבם או לחלוץ לבתו ועל זה הוכרח לישבע ואין לו היתר כי אם ברשות חמיו כמי שנשבע לפרוע לחבירו שאין שום חכם רשאי להתיר כי אם המלוה פיאמר /שיאמר/ התקבלתי ותשובת הר"ן ז"ל אעפ"י שהיתה לדעת אותם השנים הם רצו מדעתם לחיזוק השבוע' לישבע לדעת' שאם לא היו רוצים לא היה מי שיכריח' והשבועה או הנדר שאדם עושה מעצמו כמו שכתו' איש כי ידור נדר הוא שכתוב בו לא יחל דברו אבל אחרים מוחלין לו אבל נדר או שבועה שעושה אדם לבקשת ותביעת חבירו על זכות שיש לו עליו כמו אם חייב לו שמשביעו שיפרע לו או בכמו נ"ד שהיה תובעו על מה שנדר ללכ' עמו ועל זה נשבע לקיים דברי המבוררין שחייביהו ללכת אינו נכלל בכלל הכתוב אבל אחרים מוחלין לו שהם ב"ד שמתירין לו אלא האחרי' הם אותם שהדירוהו או השביעוהו לדעתם ולצרכם כמו בנ"ד אבי היבמה ורבי יוסף אשר נשבע לדעתו במקום אבי היבמה וגם כי היה הוא מכחיש הנדר נראה ודאי שהיה מכחיש בפיו מפני שלא היו עדים מצויין או שלא נדר כי אם בינו לבינו ועל זה היה מכחישו שאם היה אמת שלא נדר מי היה מכריח אותו בשבוע' לקיי' מה שיגזרו עליו ללכת כיון שהיה הוא פטור ומותר מן התורה שלא ללכת אצלה והיא היתה חייבת ללכת אצלו מדין תור' וזה ה"ר ברוך איש יודע ספר הוא והיה יודע וטען כך שתבא היא אצלו וא"כ מי הכריחו להתחייב אלא מפני שהיה חושש על שנדר והיה

מרויח בזם שהיו מרויחים לו זמן של ההליכ' וגם הוא ואשתו היו מרוצי' בזה כי לא ניחם אלא עתה שקרב זמן השבועה כי ראה פני המלחמה מועדות ומה יש לו בין מלחמת האומות זו בזו הרי אינם מזיקים לעוברי' ושבים וכמו שבאים משם והולכים תדיר כל שנה היה יכול הוא גם כן לבוא לכנוס או לחלוץ כי לעולם יש מלחמות בינה' ואין הסוחרים נמנעים מללכת ולבא. ומה שכתב כי האחרון הכביד עיגונא דאתתא שצועקת מרה וכו' כל זה הוא כי תואנות הוא מבקש כי מקוד' לא היה נשבע הוא לקיים מה שיגזרו עליו שהיה יודע שיגזרו עליו ללכת לזמן זה אלא שרצ' אשתו אז להניחו ללכת כיון שראה שהיה צריך בעלה ללכת ולא אמר ה"ר שמואל ברוך בעלה אז שהיתה צועקת וגם עתה לא נראית בב"ד ולא שלחה ע"י אחרים לצעוק כי אם הוא הצועק והמצעק אותה. גם מצות עונה אינה כשאר רוב מצות השוות בכל אדם אלא כפי מה שהוא אדם וכפי אומנותו ולא נאמר שבכל פעם שיזקק אדם לאשתו מקיים מצות עשה שהרי אמרו כל הממעט בתשמיש הרי זה משובח ובלבד שלא יבטל עונה אלא מדע' אשתו וכתב הרמב"ם ז"ל אסור לאדם למנוע אשתו מעוכתה /מעונתה/ ואם עבר ומנע כדי לצערה עבר על לא תעשה שבתורה שנאמ' שארה כסותה ועונתה לא יגרע נראה שאם לא לצערה אלא מפני עסקי' לא עבר ומינה שכשאינו מגרע העונה אינו מקיים מצוה מן התורה שהעונה היא לקיים מצות פריה ורביה וכשקיי' יכול למנוע אפילו העונה הקצוב' ברשות אשתו והרי העונה היא המכשירו במצוה של פריה ורביה שהרי מצות שאר כסות

ועונה אינה מצוה נמנים אלא היא מצות לא תעשה שלא יגרע' ומצות פריה ורביה היא הנמנית בכלל מצות רמ"ח ומפני זה פורצי' בה בני אדם ללכת בדרכים ובסחורות יותר מזמן עונה שרוב הנשים דרכן למחול משום רווח ביתה ולרוב הפעמים משום צניעות שותקת ואפי' שלא קיים מצות פר"ו דא"כ מצות עונה היא דחזיא לפעמי' ואין בה כל כך עיקר לשתדחה השבועה מפניה כל שכן כשהשבועה היא לדבר מצוה כנדון דידן ומה שכתב הר"ן ז"ל לא כל הימנ' לעקור בידיים שאר כסות ועונה מפני ישוב ארץ ישראל היינו במה ששאלו ממנו היה שנשבע לקבוע דירה שם הן מעט הן הרבה והיה לה עגון בשלש אלה אבל בנ"ד שהוא הולך לחלוץ או ליבם ולשוב לביתו וגם כבר קיים מצות פריה ורביה לפי טענותי' אף כי ייבם אולי יתנה וישתדל שתבא עמו או בין כך וכך תתרצה אשתו גם היא לבא אליו לא היה מיקל הר"ן ז"ל בשבועה זו מצורף למה שכתבתי כי שבוע' זו דנ"ד היא לתביע' אבי היבמ' מצד בתו ואינ' יכולים להתי' שלא מדעתו ותשוב' הר"ן ז"ל לא היתה כך אלא הן מעצמ' רצו לישב' ולחיזו' קיו' השבוע' כתב על דעת שני האנשי'. את כל זה כתבתי על מה שסמכו רוב הרבנים הגאון ה"ר אליעזר וחביריו כל הרבנים אבל על מה שכתב א' מהרבנים שצרף על ענין האשה ענין האונסי' כבר כתבתי כי אין בטענות בינדיט שום אונס ואינו אנוס בכך כיון שמצד הנד' היה כופה אותו אבי היבמ' ועל זה נתרצה להתחייב בקומפרומיסו אין כאן שום אונס וחייב לקיים שבועתו ולבא פה לכנוס או לפטור ואין שום חכם יכול להתי' לו כי חס

ושלום יכשל בחיוב הנידוי ולדעת קצת אין התרתו התרה. גם דין זה שהיבמה הולכת אחר היבם אינו כולל קבוע שהרי יש צד שילך הוא אחריה כמו שכתב בנ"י בשם הר"א על מימרא זו של רבי אמי היבמה הולכת אחר היבם להתירה אפי' מטברי' לצפורי דכתי' זקני עירו כו' דדוקא שמקום דירתו בצפורי אבל אם הלך לעיר אחרת אין היבמה הולכת אחריו אלא כופין אותו לבא אחרי' דלא מיקרי עירו אלא מקו' דירתו. ובירושלמי נמי משמע הכי וכדכתיב בפ' החולץ וזה היבם כפי הנשמע היתה דירתו בקאפשאנש והלך לדור באביניון ומקומו' אחרים.

ומ"מ בין כך ובין כך אין ראוי לרבנים נר"ו לחזק את ידו שלא יבא ואם יש איזו דררא דממונא יפייסו את אבי היבמה שיתנו לו פה הוצאת הדרך ויבא כי אין לו שום נזק או הפסד בביאה ושלוחי מצוה אינם ניזוקין ואם יקשה לבו עוד לבקש תואנות נחוש יותר לעיגון היבמה כי עיגונה רב מעיגון אשתו כי יש לה יותר מארבעה שנים שהיא ממתנת וגם אשתו נשואה כבר לו מכמה שנים ויש לה פת בסלה מה שאין כן ביבמה זו שעדיין אינה יודעת אם ייבם או יחלוץ ועל כן נשאל מחילה מן הרבנים על כי נהיה חייבים להכריזו בכל קהלותינו בארץ ישראל עד אשר ישוב ורפא לו.

נאם המבי"ט.